

Asia: VN/12980/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi digipalvelulain 6 a §:n muuttamisesta (tekoäly neuvonnassa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Itä-Suomen yliopisto pitää digipalvelulain 6 a §:n muutosesitystä erittäin kannatettavana. Voimassa oleva digipalvelulain 6 a § rajaa automaattisesti annettavan neuvonnan toteuttamistapoihin, joilla viranomaisen voi ennalta varmistaa neuvonnan tietosisällön ja kielenkäytön asianmukaisuuden, eikä se näin ollen salli monia tekoälyyn perustuvia toteuttamistapoja automaattisessa neuvonnassa. Tämä on aiheuttanut merkittäviä tulkintahaasteita erityisesti generatiivisen tekoälyn ja muun kehittyneen palveluautomaation hyödyntämisessä neuvontapalveluissa. Muutoksen tarkoituksena on edistää digitaalisissa palveluissa hallinnon asiakkaille annettavan neuvonnan automatisointia ja tekoälyn hyödyntämistä neuvonnassa, minkä arvioidaan parantavan neuvonnan laatua sekä tehostavan viranomaisten toimintaa.

Yliopistolla käytössä olevat palvelut ja niiden kehittäminen voivat hyötyä valmisteltavasta lakimuutoksesta. Muutos on merkityksellinen julkishallinnon palveluiden kehittämiseksi, ja yliopisto pitää ehdotuksen pääasiallista suuntaa oikeana.

Yliopisto haluaa nostaa esiin tulkintaan liittyvän epäselvyyden, joka koskee ehdotetun 6 a §:n 2 momentin laadunvarmistusveloitteen sisältöä. Ehdotetun säännöksen mukaan viranomaisen on varmistettava neuvonnan laatu ennen palveluautomaation käyttöönottoa ja valvottava neuvonnan laatua käytön aikana. Säännösteksti ei kuitenkaan määrittele, mitä tämä käytännössä tarkoittaa. Hallituksen esityksen perusteluissa on esimerkinomaisesti avattu laadunvarmistuksen sisältöä. Koska perusteluissa mainitut esimerkit ovat ei-sitovia, voi organisaatioille jäädä käytännössä epäselväksi kuinka laajaa testausta ennen käyttöönottoa edellytetään, mikä on riittävä laadun seurannan frekvenssi, kenen toimesta laadunarviointi on tehtävä (riittääkö sisäinen arviointi vai edellytetäänkö ulkoinen auditointi) ja miten dokumentointi on toteutettava valvontaa varten. Yliopisto katsoo, että asiaa tulisi voida julkishallinnon organisaatioissa lähestyä riskiperusteisesti ja tarveharkinnan mukaan, kuten hallituksen esityksessä itsekin todetaan riskienhallinnan osalta, että riskienhallinnan toimenpiteet suunniteltaisiin ja mitoitettaisiin viranomaisen tekemän arvion perusteella. Yliopisto

esittää, että jatkovalmistelussa harkittaisiin joko minimivaatimustason täsmentämistä lain tai asetuksen tasolla riskiperusteisesti tai, vaihtoehtoisesti, valtakunnallisen viranomaisohjeistuksen (esim. Digi- ja väestötietoviraston suositusten) antamista laadunvarmistuksen toteuttamisesta erityyppisissä käyttötilanteissa. Tämä selkeyttäisi tulkintaa ilman, että sääntelyä tarvitsisi tehdä liian yksityiskohtaiseksi tai tekniseksi.

Ehdotuksessa kevennetään avoimuusvelvoitetta (käyttäjän informointi). Yliopisto pitää muutoksia muutoksia pääosin hyvinä, mutta muutosten suhde EU:n yleiseen tietosuojasetukseen (GDPR) voi olla ongelmallinen erityisesti silloin, kun neuvonnan yhteydessä syntyy GDPR 22 art. tarkoittama automatisoitu yksittäispäätös. Keskeinen on siis myös kysymys siitä, milloin neuvontaprosessissa syntyy GDPR 22(1):n mukainen automatisoitu yksittäispäätös. Kuten esimerkiksi EU:n tuomioistuimen tuomio C-634/21 (SCHUFA) osoittaa, kynnyks voi täytyä ennen muodollista päätöstä. Voisi siten olla tarpeen arvioida, missä vaiheissa hallintoasioiden käsittelyä GDPR 22 artiklan soveltamisalan raja automaattisessa neuvonnassa tulisi selkeästi vastaan. Käytännön selkeys edellyttäisi konkreettisia esimerkkejä tai tulkintaohjeistusta siitä, milloin neuvontatapahtuma voi SCHUFA-tuomion valossa ylittää 22 artiklan kynnyksen.

Aivio Laura
Itä-Suomen yliopisto